

tpa

Biznis u Srbiji iz ugla finansijskih direktora

Istraživanje TPA Srbija

2022

316

\$ 399293

\$ 29998

CILJ ISTRAŽIVANJA

Istraživanje ima za cilj sticanje informacija o tržišnim trendovima u privredi, ali i o planovima reorganizacije pravnih lica iz ugla rukovodilaca sektora finansija. Poseban aspekt je posvećen izazovima u sektoru finansija globalnih i domaćih kompanija. Dobijene informacije i rezultati istraživanja mogu biti od pomoći finansijskim direktorima, ali i rukovodiocima drugih sektora, za kvalitetnije planiranje i donošenje odluka. U istraživanju je učestvovalo pedeset finansijskih direktora.

OBLASTI ISTRAŽIVANJA

Globalne i lokalne tržišne okolnosti u Republici Srbiji otvaraju brojna pitanja:

- Koji su najznačajniji trendovi u privrednim kretanjima?
- Šta čini strateške prioritete u poslovanju pravnih lica?
- Kakve su predikcije u vezi sa promenom ukupnog broja zaposlenih u 2023. u odnosu na 2022. godinu?
- Koje poslovne rizike rukovodioci percipiraju kao najveće?
- Na koji način rast inflacije i referentne kamatne stope utiču na poslovne odluke?
- Kako se geopolitička situacija reflektuje na poslovanje?
- Koji su najveći izazovi iz aspekta upravljanja ljudima?

Rezultati istraživanja pružice svojevrсни putokaz za unapređenje procesa planiranja, a sve u cilju optimalnog upravljanja resursima kompanija i donošenja ispravnih odluka.

tpa

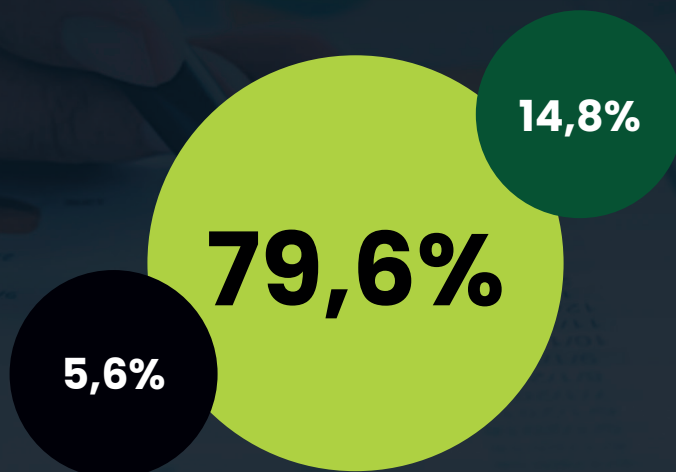
**Rezultati
istraživanja**

Prema Vašim finansijskim izveštajima, da li je biznis u Vašoj kompaniji zabeležio rast ili pad prihoda tokom H1 2022. godine, u odnosu na H1 2021. godine?

Nаша kompanija je u prethodnim godinama imala kontinuirani rast prometa i to po značajnim stopama. Taj trend se nastavio i u prvoj polovini ove godine. Međutim, ova godina nosi sa sobom specifične rizike, pre svega kada su u pitanju troškovi koji zahtevaju dodatnu pažnju u daljem finansijskom planiranju i predviđanju.

Bojan Žepinić
Rukovodeći partner,
TPA Srbija

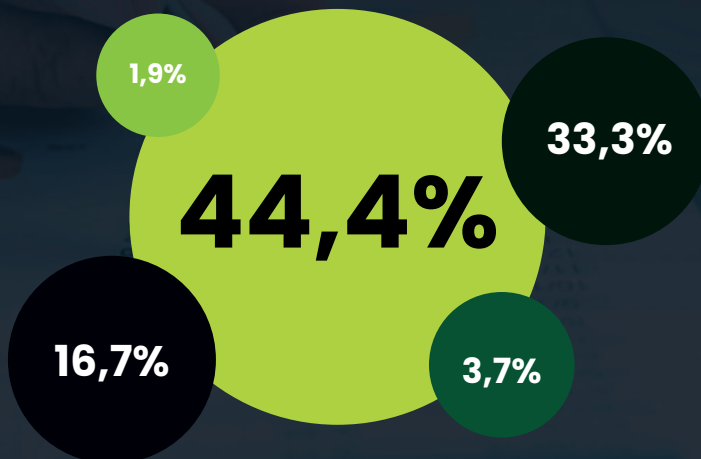
79,6% kompanija ispitanika beleži rast
14,8% kompanija ispitanika beleži stagnaciju
5,6% kompanija ispitanika beleži pad

Kakva je Vaša predikcija u vezi sa promenom ukupnog broja zaposlenih u okviru Vaše kompanije u januaru 2023. godine u odnosu na januar 2022. godine?

Smatram da će broj zaposlenih u narednom periodu manje rasti u odnosu na rast poslovanja kompanije, kako zbog nezadovoljavajućeg stanja na tržištu rada, tako i zbog posledica koje donosi proces automatizacije i robotizacije, koji smo započeli. Ovakav trend svakako zahteva dodatni fokus na naše zaposlene, uključujući dalji rast plata i benefita, što je jedan od prioriteta naše kompanije u narednom periodu.

Bojan Žepinić
Rukovodeći partner,
TPA Srbija

44,4% Neće biti značajnih promena

33,3% Povećaće se za 5 do 10%

16,7% Povećaće se za više od 10%

3,7% Smanjiće se za 5 do 10%

1,9% Smanjiće se za više od 10%

Koji su Vaši strateški prioriteti u poslovanju?

Uzimajući u obzir ekonomska predviđanja za 2023. godinu, koja, nažalost, nisu tako dobra, uz stalnu inflaciju, rast kamatnih stopa i usporeni ekonomski rast, kompanije se odlučuju za štednju i alternativna tržišta. Kroz smanjenje operativnih troškova, kada dođe do pada poslovnog ciklusa, kompanije će pokušati da ostanu jake i otporne, da se odupru strahu koji prožima tržište. Tako, zbog problema u lancu snabdevanja izazvanih pandemijom i ratom u Ukrajini, kompanije će pokušati da iskoriste prilike koje donose promene i okrenu se domaćem tržištu. Zbog migracija, čiji smo svedoci prethodnih godina, kao i sve većeg jaza između tražnje i ponude odgovarajućih kadrova, gotovo da nema industrije koja nije opterećena manjkom radne snage.

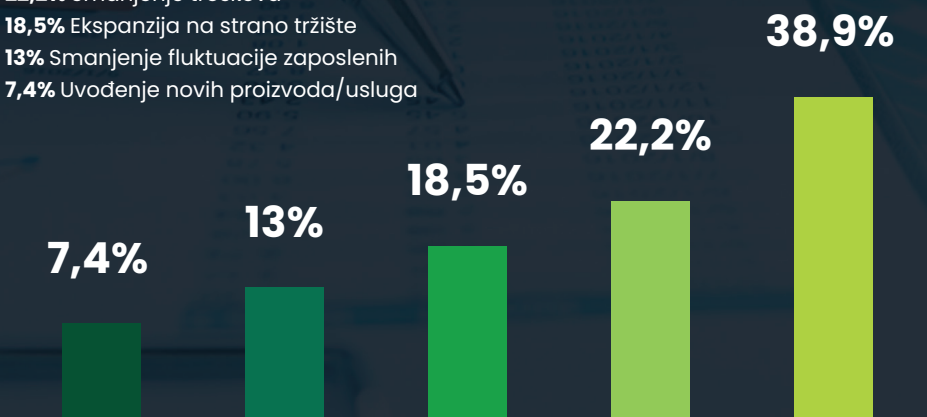

Monika Andrić Vučićević

Partner,
TPA Srbija

38,9% Rast na domaćem tržištu
22,2% Smanjenje troškova
18,5% Ekspanzija na strano tržište
13% Smanjenje fluktuacije zaposlenih
7,4% Uvođenje novih proizvoda/usluga

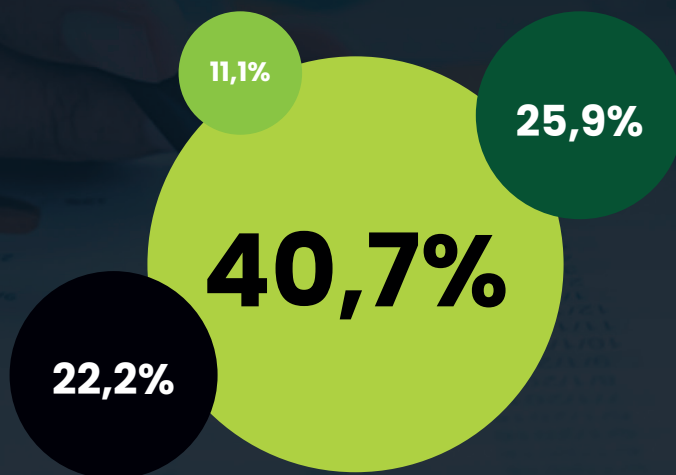
Za koje od navedenih faktora smatrate da će predstavljati najveće rizike za Vaše poslovanje u 2023. godini?

Kao kompanija koja više od 97% svoje proizvodnje plasira na inostranim tržištima, u više od 40 zemalja na svih 5 kontinenata, najveći rizik vidimo u smanjenju globalne tražnje koje se očekuje zbog rastuće inflacije i, s tim u vezi, smanjene kupovne moći stanovništva, krajnjih korisnika naših proizvoda.

Miloš Đukanović

Head of Finance
Serbia & Bosnia and Herzegovina,
Henkel

40,7% Nedostatak kvalifikovane radne snage

25,9% Smanjenje tražnje

22,2% Geopolitički rizici

11,1% Izazovi sa kontinuitetom lanca snabdevanja

Da li ste u 2022. godini alocirali više resursa na digitalnu transformaciju u odnosu na 2021. godinu?

Ovo je razumljivo jer u narednom periodu možemo očekivati nastavak inovacija i razvoja u tehnologiji. Sve se brzo menja i da bi kompanije opstale i unapredile se, moraju se digitalno transformisati i ugrađivati nove tehnologije u svoje procese i način rada. Hibridni rad, rad od kuće, e-marketing, efikasna komunikacija sa klijentima i ostalo, nisu mogući bez digitalne transformacije.

Monika Andrić Vučićević

Partner,
TPA Srbija

53,7% Jesmo

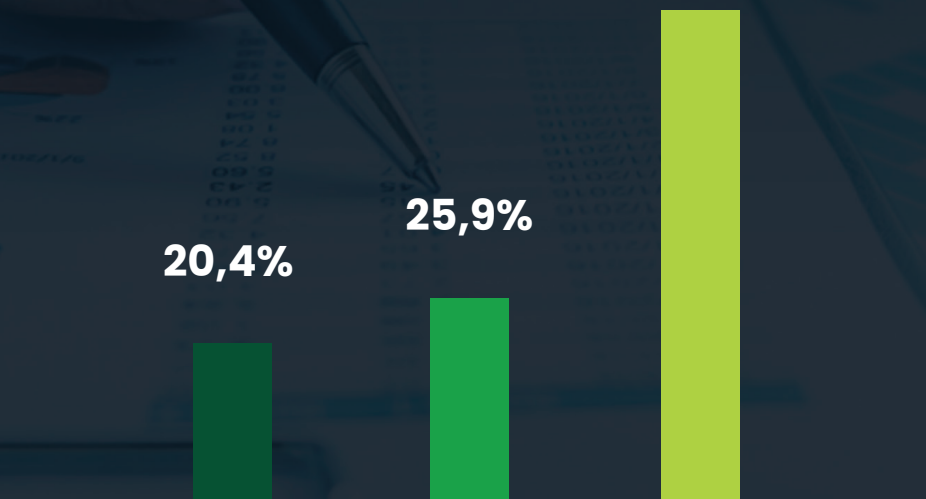
25,9% Sličan iznos smo alocirali u 2021. i 2022.

20,4% Nismo

53,7%

25,9%

20,4%

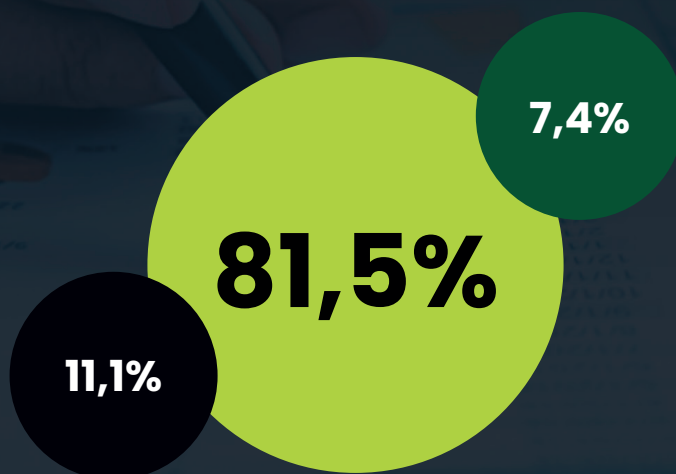

Kako će povećanje referentne stope u Srbiji sa 1% na 3,5% (avgust 2022. godine) uticati na planirane investicije Vaše kompanije u 2023. godini?

Iz rezultata ankete se može zaključiti da većina ispitanika optimistično gleda na budućnost u smislu smirivanja inflatornih tenzija i energetske krize. U prilog ovom stavu govori uspešna mera monetarne politike, koja povećanjem kamatnih stopa utiče na pad inflacije, što je preduslov za dalji ekonomski rast i razvoj. Posebno bi bilo interesantno videti iz kojih su industrija ispitanici koji će umanjiti ili odložiti investicije, jer su oni očigledno oprezniji, a moguće je i da dolaze iz grana industrije koje su više energetske zavisne ili imaju tradicionalno visok stepen zaduženja.

Ognjen Jovanović
Finance Manager,
Eagle Hills Serbia

81,5% Naša kompanija nastavlja planirane investicije

11,1% Naša kompanija će umanjiti planirane investicije

7,4% Naša kompanija će odložiti planirane investicije

Sa aspekta finansijskih pretnji tokom sledeće godine (2023.), koje će pretnje, po Vašem mišljenju, biti najzastupljenije?

Neminovno je da će dalji rast cena nepovoljno uticati na poslovno okruženje. U građevinskoj industriji se, već sada, vidi usporavanje usled rasta troškova materijala i radne snage, kao i cena energenata. Ovo je pogotovo vidljivo u industrijskoj gradnji, gde je drastično smanjen broj upita u odnosu na proteklih 12 meseci. Kada se na ovo doda i rast troškova zaduživanja, koji je već doživeo veliki skok, očekuje se da će građevinska industrija doživeti stagnaciju, a moguće i pad.

Ljubomir Đurović
Finansijski direktor,
Penta Ge.Co. Construction

87% Rast inflacije
13% Rast troškova zaduživanja

87%

13%

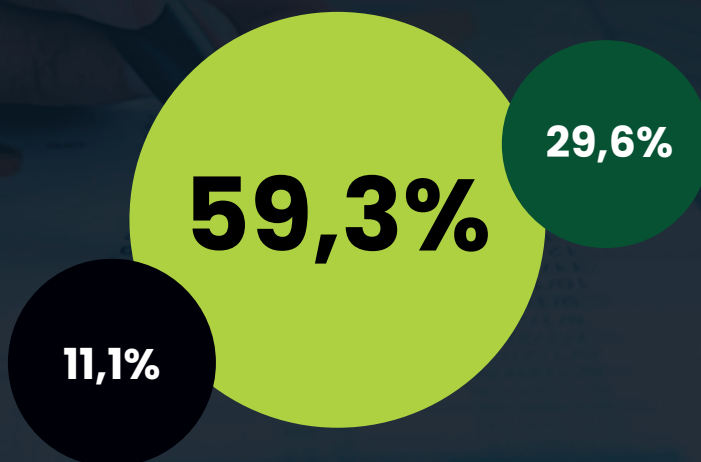
Da li je rast inflacije u Srbiji u Vašoj kompaniji pratilo srazmerno povećanje cena usluga/ proizvoda Vaše kompanije?

Na osnovu dobijenih rezultata, zaključak je da će se ovo, nažalost, odraziti na smanjenje stope rasta za većinu kompanija u Srbiji. Kompanije iz oblasti građevinarstva i proizvodne industrije su sporije reagovala na globalni negativni trend i nisu uspele da značajan rast cena inputa iznivelišu kroz povećanje cena svojih usluga. Procenat od 11,1% ostvaren je, verovatno dominantno, u domenu uslužnih kompanija, jer su one po prirodi agilnije u odnosu na proizvodnu i građevinsku delatnost.

Jelena Hadžić

Menadžer u odeljenju revizije,
TPA Srbija

59,3% Došlo je do povećanja, ali nesrazmerno inflaciji

29,6% Nije došlo do povećanja

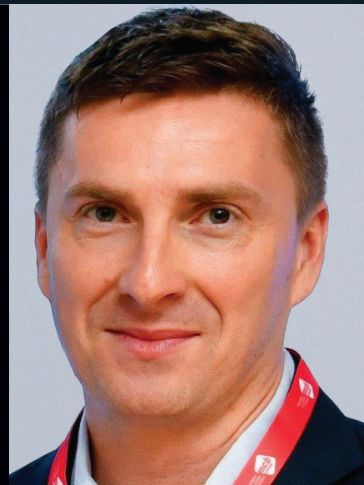
11,1% Jeste, pratilo je srazmerno

Da li je rast inflacije u Srbiji u Vašoj kompaniji pratilo srazmerno povećanje plata zaposlenih?

Jasno je da u većini slučajeva povećanje plata nije pratilo inflaciju, što dovodi do pada kupovne moći zaposlenog stanovništva. S druge strane, kompanije predviđaju recesiju i pokušavaju da optimizuju svoje poslovanje sa što manjim operativnim troškovima i što efikasnijim cash flow-om. S obzirom da se raspoloživost radne snage smanjuje zbog demografskih trendova a potražnja raste - očekujem da će se povećati fluktuacija zaposlenih ka poslodavcima koji će biti fleksibilniji u smislu povećanja zarada ali i ukupnih uslova rada (koji su zaposlenima sve više važni).

Slobodan Žepinić
Director of Finance,
Novelic

53,7% Došlo je do povećanja plata,
ali nesrazmerno inflaciji

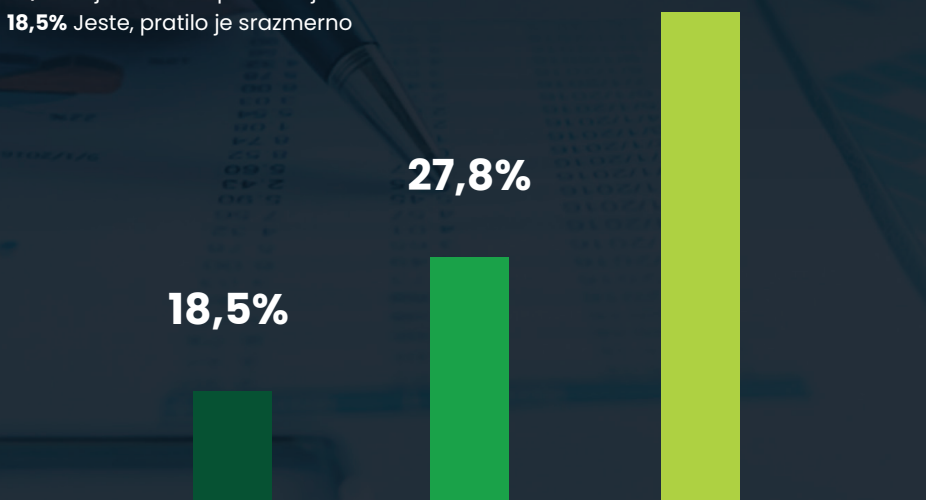
27,8% Nije došlo do povećanja

18,5% Jeste, pratilo je srazmerno

53,7%

27,8%

18,5%

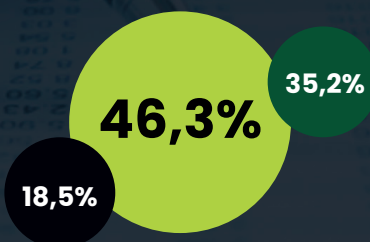
Da li planirate da u 2023. opredelite više sredstava za zelenu transformaciju i kreiranje/implementaciju ESG strategije u odnosu na prosek koji ste godišnje opredeljivali u prethodne 3 godine poslovanja?

Henkel Srbija je od svog dolaska, pre 20 godina, posvećena održivom poslovanju. U skladu sa globalnom Strategijom održivosti i ESG, Henkel je prva kompanija koja je 2021. godine izdala zelene obveznice. Pored težnje da bude klimatski pozitivna kompanija, Henkel je, zahvaljujući programu korporativnog volontiranja, fokusiran na pomoć zajednici. Sledeće godine planiramo isti nivo investicija i nastavak redovnih i specijalnih projekata kao što su čišćenje vodenih površina u Srbiji i pošumljavanje. Takođe, očekujemo da na našoj proizvodnoj lokaciji u Kruševcu počne sa radom najveća solarna elektrana u Henkelovom sistemu od 5 MW, čime će naš doprinos biti još značajniji.

Miloš Đukanović

Head of Finance
Serbia & Bosnia and Herzegovina,
Henkel

46,3% Planiramo investicije u 2023. godini u visini u kojoj smo do sada investirali

35,2% Ne planiramo investicije u 2023. godini

18,5% Planiramo više investicija u 2023. godini nego što smo do sada ulagali

U kom od navedenih troškova očekujete najveće povećanje u Vašem budžetu u 2023. u odnosu na 2022. godinu?

Sasvim očekivano, najveći broj ispitanika (48,1%) odgovorio je da se najveće povećanje u budžetu za 2023. godinu odnosi na troškove zarada zaposlenih. Povećanje troškova zarada smatram izuzetno korisnim mehanizmom kako za pojedinca, tako i za privredu u celini, ali i za celokupni imidž naše zemlje u očima investitora. Za razliku od troškova dobavljača (uopšteno), za koje je 46,3% ispitanika odgovorilo da na ovom polju očekuju najveći rast, na povećanje troškova zarada nije uticala samo inflacija, ni globalna, ali ni lokalna. Stanje na tržištu radne snage u Srbiji, kao i zarade koje su ispod nivoa potrošačke korpe, smatram ključnim razlozima za navedena (pozitivna) očekivanja.

Verica Teofilović

Finance Director,
Doncafé Strauss Adriatic

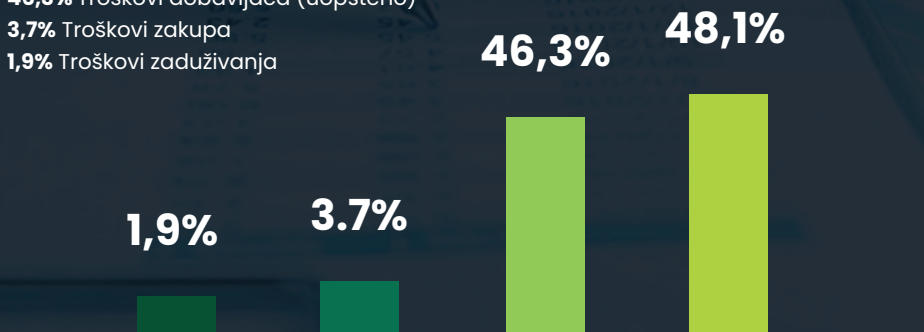

48,1% Troškovi plata

46,3% Troškovi dobavljača (uopšteno)

3,7% Troškovi zakupa

1,9% Troškovi zaduživanja

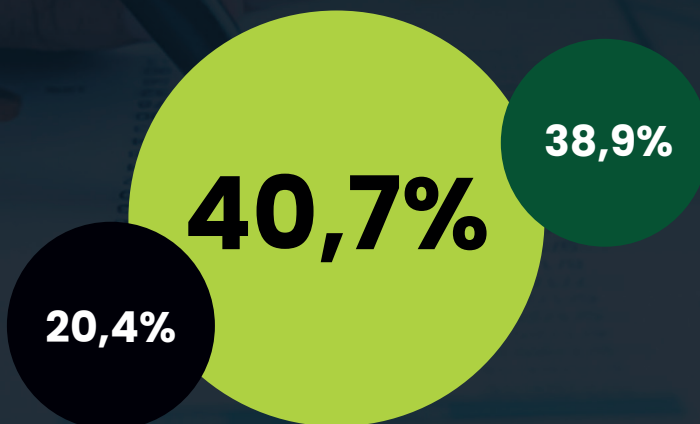
Sa kojom od navedenih internih funkcija očekujete intenzivniju saradnju u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu?

Rezultati ispitivanja pokazuju da postoji svest o velikom, sada već hroničnom nedostatku kvalifikovane radne snage u svim privrednim granama. Bez kvalitetnih ljudi se ne može ostvariti razvoj u poslovanju. Zbog toga, 40,7% ispitanika smatra da sektor ljudskih resursa ima izazov da pronađe mehanizam ne samo da privuče kadrove, već i da zadrži postojeće kvalitetne ljude, jer je sve veći jaz između ponude i tražnje u ovom segmentu. Što se tiče intenzivnije saradnje sa IT, čak 38,9% ispitanika smatra da se poslovanje drastično menja i da digitalna transformacija postaje neophodnost modernog poslovanja, odnosno imperativ radi postizanja optimizacije, brzog prilagođavanja i efikasnosti u radu, kako bi se uspešno odgovorilo na brzinu promena koje nas okružuju.

Ana Perović

Direktor u odeljenju poreskog savetovanja,
TPA Srbija

40,7% Ljudski resursi

38,9% IT

20,4% Nabavka

Da li transfer kompanija (i njihovih zaposlenih) iz Rusije i Ukrajine u Srbiju utiče na Vaše poslovanje?

U našem slučaju, transfer kompanija iz Rusije i Ukrajine ne utiče na našu delatnost. Kontakte koje smo imali sa kompanijama iz Rusije i Ukrajine su gotovo isključivo one iz IT sektora ili sektora usluga. Ipak, uticali su na kratkoročan rast cena zakupa poslovnog i stambenog prostora, ali teško je predvideti koliko će to trajati. U slučaju da odluče da ostanu dugoročno u Srbiji, sigurno će pokušati da smanje svoje troškove poslovanja i da se prilagode domaćim uslovima. Ovaj rast ocenjujemo kao privremen, jer su u kratkom roku morali da reše relokaciju svojih poslova u doba sankcija, pa je bilo očekivano da plaćaju više u odnosu na tržišne cene u kratkom roku.

Ljubomir Đurović
Finansijski direktor,
Penta Ge.Co. Construction

88,9% Ne utiče

7,4% Da, došlo je do povećanja zakupnine našeg poslovnog prostora

1,9% Da, došlo je do povećanja fluktuacije naših zaposlenih

1,9% Da, došlo je do povećanja zakupnine i do povećanja fluktuacije zaposlenih

88,9%

7,4%

1,9%

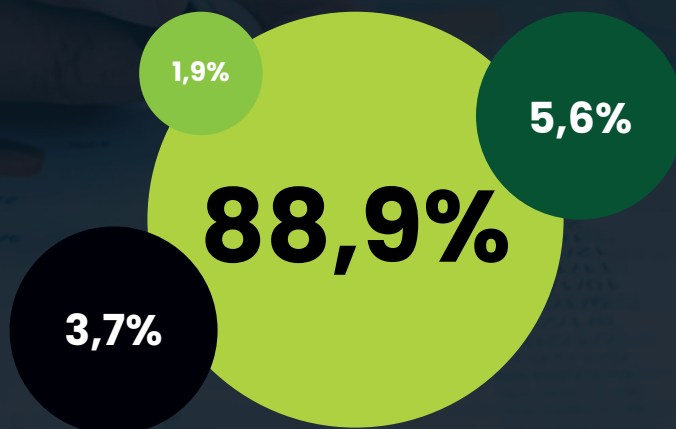
1,9%

Da li sankcije ruskim kompanijama i otežan platni promet utiču na Vaše poslovanje?

Zahvaljujući ovom odgovoru dobili smo potvrdu da smo poslovno mnogo više vezani za tržište Evropske Unije nego za tržište Ruske Federacije, ali je odgovor istovremeno i pokazatelj da je tržište Ruske Federacije otporno i stabilno. Lično smatram da će se efekti rata u Ukrajini, ali i rezultati odluka vlada mnogih zemalja donetih tokom pandemije osetiti u periodu koji dolazi (ovde, pre svega, mislim na nekontrolisano štampanje novca koje dovodi do inflacije i samim tim uništava kupovnu moć valute, moć zarade i vrednost štednje).

Slobodan Žepinić
Director of Finance,
Novelis

88,9% Ne utiče

5,6% Da, povećani su nam troškovi proizvodnje

3,7% Da, došlo je do smanjenja prodaje

1,9% Da, došlo je do rasta prodaje

Da li trend obezbeđivanja dobavljača na bližim proizvodnim lokacijama (nearshoring) utiče na Vaše poslovanje?

Rezultati ankete ukazuju na to da većina ispitanika očekuje normalizaciju globalne ekonomsko političke situacije, kao i normalizaciju međunarodne saradnje, trgovine i transporta. Sa druge strane, sve je više kompanija koje prepoznaju mogućnosti nearshoring trenda i pokušavaju da ga iskoriste ili diverzifikuju svoje rizike.

Ognjen Jovanović
Finance Manager,
Eagle Hills Serbia

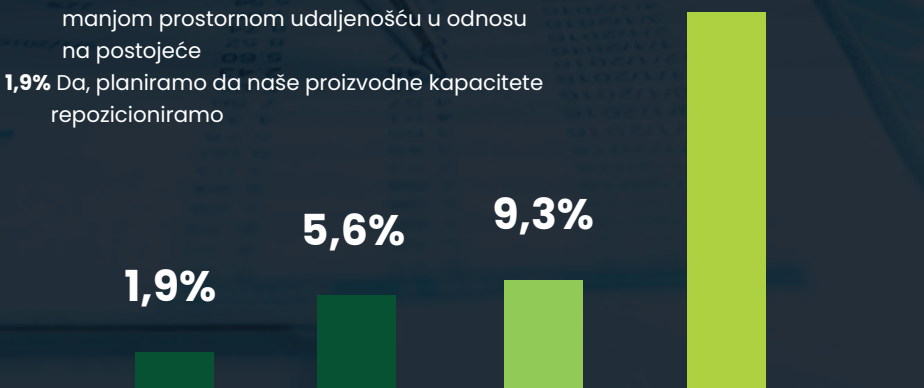
83,3% Ne utiče

9,3% Da, prilikom odabira partnera van granica naše zemlje prioritizujemo saradnju sa partnerima sa sličnim ili komplementarnim vrednostima i korporativnom kulturom

5,6% Da, radimo na pronalaženju dobavljača sa manjom prostornom udaljenošću u odnosu na postojeće

1,9% Da, planiramo da naše proizvodne kapacitete repozicioniramo

83,3%

tpa

TPA Srbija

T: +381 11 65 58 800

E: office@tpa-group.rs

A: Makedonska 30 11000,
Beograd

Bojan Žepinić je rukovodeći partner kompanije TPA Srbija od 2010. godine i odgovoran je za celokupno poslovanje kompanije. Od 2020. godine, predsedavajući je član Upravnog odbora TPA Grupe.

Bojan je gostujući predavač, ali i stručni autor u domenu poreza i M&A.

TPA Srbija je članica TPA Grupe i jedna je od vodećih kompanija u oblasti računovodstva, poreskog savetovanja i revizije u Srbiji.

TPA Grupa ima preko 1.700 zaposlenih koji rade u 30 kancelarija u Albaniji, Austriji, Bugarskoj, Hrvatskoj, Republici Češkoj, Mađarskoj, Crnoj Gori, Poljskoj, Rumuniji, Srbiji, Slovačkoj i Sloveniji.

U septembru 2020. godine, TPA Srbija je postala punopravni član Baker Tilly International. Zahvaljujući saradnji kompanije TPA Srbija sa mrežom Baker Tilly International, 12 zemalja nezavisne TPA Grupe je povezano na globalnom nivou, a mi smo u mogućnosti da pružimo kvalitetne usluge u svim glavnim poslovnim centrima i regionima sveta.

